

Grundlaget for de indfødte folks rettighedskrav i Canada

af Lloyd Barber, Indian Claims Commissioner for Canada

Oversættelse i uddrag af The Basis for Native Claims in Canada, foredrag holdt i the Rotary Club, Yellowknife, Northwest Territories, oktober 1974. (Oversættelse ved Hans Berg).

Siden jeg blev udnævnt til Indian Claims Commissioner, har jeg haft lejlighed til indgående at studere og sammen med indfødte folk at diskutere disse folks rettighedskrav. Jeg har brugt meget tid på at prøve at forstå baggrunden for disse krav, og dette har til fulde overbevist mig om, at der altid har været en helt fundamental forskel på euro-canadierens og den indfødtes opfattelse af, hvad der er rigtigt og ønskeligt med hensyn til forholdet mellem de indfødte folk og det canadiske storsamfund.

Det euro-canadiske synspunkt har traditionelt altid været, at de indfødte folk med vores hjælp må følge, hvad der i alt væsentligt er *vore* spilleregler, men på frivillighedens grund. Dette synspunkt går som en rød tråd igennem, hvad der kan berettes om Canadas administration af de indfødte folks anliggender, skønt regeringen til tider har været tilbøjelig til at være knap så opsat på integration og har ment, at den politiske målsætning snarere burde være i så vid udstrækning som muligt at holde de indfødte uden

for det canadiske storsamfunds almindelige udviklingsproces. Mens det egentlige integrationssynspunkt hidtil ikke har spillet den store rolle, har der ikke desto mindre været en klar tendens til at betragte dette synspunkt som det eneste realistiske, når det drejer sig om de canadiske indfødtes anliggender. De, der går ind for dette synspunkt, mener, at man med den fornødne støtte fra regeringen kan nå frem til en ligestilling af de indfødte med den øvrige del af den canadiske befolkning. Skønt de erkender, at de indfødte folk på grund af kulturelle, uddannelsesmæssige og andre forskelle står svagt i denne proces, synes de at mene, at de indfødte folk kan ydes tilstrækkelig speciel støtte til at de kan være i stand til at konkurrere effektivt som almindelige canadiske borgere inden for rammerne af de gængse politiske og økonomiske aktiviteter i Canada.

Jeg tror nok, at jeg engang selv har været af denne opfattelse. Men efter at jeg er blevet involveret i de indfødtes rettighedskrav, har jeg forstået, at de

indfødte folk ganske enkelt ikke accepterer vore grundliggende antagelser om, hvad der er rigtigt og hvad der er gennemførligt. Så vidt jeg har forstået det, er det, de først og fremmest siger, dette, at de på baggrund af deres oprindelige ret til området ejer og har ret til direkte deltagelse i udnyttelsen af ressourcer og har krav på en høj grad af politisk autonomi inden for storsamfundet. Denne ret hidrører naturligvis fra deres tilstedeværelse i Canada forud for europæernes ankomst. De siger, at de er et distinkt og i visse henseender eget folk, som må have en speciel status inden for landet. Det andet, de siger, er, tror jeg, at det rent faktisk – uanset hvor meget vi end forsøger herpå – simpelt hen ikke er rimeligt at antage, at de indfødte folk kan kobles ind på vort samfunds maskineri, sådan som vi er det, i betragtning af at de må begynde med sådanne grundlæggende forskelle i kultur, og at de indtager en så svag position i forhold til den økonomiske og politiske magt.

Denne grundliggende ide om retten til og behovet for omfattende ressourcer og selvbestemmelse er ikke speciel for the Northwest Territories. De indfødte folk i alle dele af landet arbejder ud fra det samme udgangspunkt, når de fremsætter deres mange forskelligartede retlighedskrav. Det er mit indtryk, at dette altid har været noget helt fundamentalt ved de indfødtes synspunkt, men de har indtil for nyligt ikke haft den politiske magt til at forfølge deres sag med fuld styrke. Vi skal dog ikke tro, at det er noget nyt, eller at det er noget, der er skabt af en ny generation af indfødte ledere, ej heller at det er noget, som er

opstået, fordi regeringen har besluttet at støtte udviklingen af de indfødtes organisationer. Når man ser på, hvorledes de indfødtes anliggender er blevet administreret i Canada, bliver det klart, at dette synspunkt har været hævdet helt fra begyndelsen og blot har ventet på et artikuleret politisk lederskab. Jeg er helt overbevist om, at de indfødte folk altid har betragtet os andre som de indtrængende i et land, som helt og holdent var deres. Skønt de ikke har haft magt til at ændre dette forhold, har de ikke desto mindre haft synspunkter og næret følelser, som meget ligner dem, vi finder i tidligere koloniserede nu befriede nationer i den tredje verden, eller den stræben efter noget bedre, som vi finder hos forskellige befolkningsgrupper rundt omkring i verden, der føler, at deres oprindelige suverænitet ikke er blevet respekteret.

Mens de indfødte folk altid har været sig deres ret til en identitet som et specielt folk bevidst, har vi været tilbøjelige til at betragte dem blot som et fattigdomsproblem i den yderste periferi af Canadas anliggender. En historisk analyse kan være nyttig til at vise, hvorfor de indfødte folk altid har været overbevist om denne ret. Vigtigst er det, at vi nu begynder at lytte. Uanset hvor tæt nogle af os igennem årene har været inde på de indfødte folk, så har vi aldrig lyttet. Nu hvor vi er begyndt at lytte, vil vi støde på meget, som vi i starten vil have svært ved at acceptere, men som dog i den sidste ende vil vise sig at være af betydelig værdi.

Noget af det, som vi må se i øjnene allerede fra starten, er, at vi – skønt vi

altid har talt om integration og ligestilling – rent faktisk lever i et land med indfødte folk; at de og vi lever adskilt fra hinanden; og at de har en speciel status under vores forfatning, gennem lovgivningen og gennem regeringens politik. Så når de indfødte folk taler om en vis grad af adskillelse fra det øvrige samfund og om en speciel status, foreslår de i virkeligheden ikke noget nyt, men snarere en ny udformning af de tilgrundliggende relationer, som altid har eksisteret mellem dem og os andre canadiere. Jeg tror, at vi har ignoreret et fundamentalt faktum, som må accepteres, før vi kan nå nogen vegne m. h. t. udviklingen af indbyrdes relationer, der kan fungere. Det kan godt være, at vi ikke finder en adskillelse fra det øvrige samfund ønskelig, men vi må acceptere, at den eksisterer, og det kan godt være, at nye og sundere former for en sådan adskillelse er nødvendig, før end vi og de indfødte folk for alvor kan finde sammen.

Hvis vi betragter de canadiske indfødte folks historie som et stadigt forsøg på at bevare identiteten, så er den en tankevækkende beretning om en overlevelseskamp ført af et talmæssigt underlegent folk, som hårdnakket har fastholdt sin identitet, også selvom det har betydet mange lidelser.

En af de reaktioner, som jeg er stødt på hos ikke-indfødte, som har overvejet disse spørgsmål, går ud på, at landet rent faktisk blev erobret af europæerne – uden nævneværdige krige eller blodsudgydelser, men ikke desto mindre erobret. Dette må de indfødte folk acceptere, og de må opgive sådanne ønsker,

som de måtte have i retning af at fastholde deres traditionelle plads i det canadiske samfund. Personligt finder jeg det lidt svært at acceptere dette synspunkt – og det af flere grunde.

En anden slags reaktion på de indfødtes standpunkt, som jeg ofte støder på, er, at vi alle, indfødte såvel som andre canadiere, er kommet til den del af Canada, hvor vi nu een gang lever, andet steds fra, og at de indfødte folk ikke skal have flere rettigheder end skotter, ukrainere eller kinesere, som er kommet til Canada på et senere tidspunkt. Der er dog selvsagt en væsentlig forskel. Canadas indfødte folk havde levet her længe før europæerne kom. Alle vi, som er kommet senere, er kommet frivilligt, og vi har vidst besked om styreformen og de regler, vi skulle leve efter. Det er ikke tilfældet for de indfødte folk. De var her i forvejen, og vi tvang os ind på dem.

Endelig er der andre, der betvivler de indfødtes evne til selv at påtage sig det ansvar, som følger med betydelige ressourcer og autonomi. Dette synspunkt er karakteristisk for den måde, hvorpå de indfødtes anliggender gennem tiderne er blevet forvaltet i Canada, og jeg tror, at man må notere sig, at netop manglen på ressourcer og autonomi har udelukket de indfødte folk fra at demonstrere deres evne til at administrere økonomisk og politisk uafhængighed. Personligt er jeg dog ikke et øjeblik i tvivl om, at de udmærket kan magte opgaverne, forudsat at de har ressourcerne og sidder inde med kontrollen over deres egne livsomstændigheder. Lederskabet vil ud-

vikle sig, hvis mulighederne herfor er til stede. Vi har i de mange indfødte ledere i dette land allerede et bevis på tilstedeværelsen af den alvor, det engagement og de evner, som er nødvendige for at kunne tage fat på dagens problemer.

Hvad indebærer nu alt dette for ikke-indfødte nordcanadiere og ikke-indfødte i Canada som helhed? Dersom man frygter, at vores livsstil kan gå hen og blive lidt hæmmet i fremtiden, så er denne frygt velbegrundet. Hvis vi vil behandle de indfødte folk retfærdigt, indebærer det, at der overdrages dem en form for økonomisk og politisk magt, som på visse måder vil vanskeliggøre tingene for os. Specielt vil ressourceudviklingen inden for det nordlige område og andre afsides dele af Canada blive vanskeliggjort i hvert fald ud fra et ikke-indfødt synspunkt. Men dette må vi se i øjnene. Og jeg tror, at der kan argumenteres for, at dette i den sidste ende også vil være til gavn for os, forstået på den måde, at vi vil se sundere, mere levedygtige og engagerede indfødte samfund.

Hvis vi ikke ser dette i øjnene, tror jeg bestemt, at de indfødte folk vil føle sig presset til yderligtgående handling for at nå frem til, hvad de selv – og et tilsyneladende stadigt større antal af os andre canadiere – finder er såre legitime mål. Den forstærkede aktivitet, som vi har set andre steder i Canada, skal ikke ignoreres. Jeg tror, at denne aktivitet vidner om en højere grad af bevidsthed og selvtillid blandt de indfødte folk og om en god portion voksende utålmodighed. De indfødte folks selvorganisering

er klare manifestationer heraf, og de aktioner, vi har været vidne til i den senere tid, er blot et enkelt element i den drastiske ændring i de indfødtes situation i landet.

Jeg vil gerne gøre det helt klart, at jeg på ingen måde gør mig til talsmand for en militant holdning og da slet ikke for vold, men jeg tror, at graden af militantheit og omfanget af ekstremistiske midler, der tages i anvendelse rundt omkring i verden, burde belære os om, at vi, dersom vi ikke tager de indfødte folks legitime ønsker alvorligt, ikke skal blive forbavset, hvis ekstremisme, som vi selvbehageligt føler er iredens og amerikanernes problem, bliver vort problem på en særdeles virkelighedsnær og konstant måde. Vi har haft en forholdsvis rolig og fredelig historisk udvikling i Canada, men det er ikke svært at forestille sig et genvakt folks frustrationer, der kan føre til yderligheder, som vil gøre Canada mindre behagelig at leve i.

Mere generelt mener jeg, at vi er ved at komme dertil, hvor de lande, som besidder broderparten af ressourcer og rigdom, må være forberedt på at skulle dele meget mere med andre, hvis ikke vi vil møde forbitrelse fra dem, som er langt dårligere stillet, men som er ved at blive opmærksomme på den manglende balance i fordelingen af verdens ressourcer. Hvis vi ikke er parate til i højere grad at indtage en dele-med-andre-holdning, må vi se i øjnene, at vi engang i fremtiden vil komme til at stå over for, om ikke militære, så dog politiske udfordringer. Når det forholder sig sådan, kan vi lige så godt betragte

vort forhold til de indfødte folk som det første skridt på vejen til erkendelsen af, at det at dele med andre, måske på den måde som de indfødte folk er tilbøjelige til at definere dette begreb på, nødvendigvis må komme til at indtage en mere central plads i vores måde at leve på.

For mig at se må de aftaler, vi indgår med de indfødte folk, have topprioritet i dette land. På en vis måde er alt, hvad der foregår i dette land, baseret på den jord, som de oprindeligt ejede. Det forekommer mig, at det i bund og grund er et moralsk spørgsmål, som vi har ignoreret. Vores holdning til indgåelse af aftaler med de indfødte folk må ikke være betinget af økonomiske overvejelser, da det er klart, at dette land sagtens har råd til endog meget vidtgående aftaler. Uanset hvad disse aftaler kommer til at indeholde, bør de i det mindste sikre de indfødte folk tilstrækkelige ressourcer og kontrol til at opbygge og opretholde levedygtige samfund, så hurtigt som det er menneskeligt muligt.

Dersom vejen hertil indebærer en vis grad af raceadskillelse, tror jeg, vi må acceptere det. Vi har allerede en vis grad af raceadskillelse, og dersom vi ikke respekterer de indfødte folks legitime mål-sætning, vil vi kun yderligere forstærke denne adskillelse – måske endda til et punkt, hvorfra der ingen vej er tilbage. I øjeblikket er der – på trods af de dårlige indbyrdes relationer vi har haft hidtil – stadig et håb om at vi kan leve godt med hinanden. I hvert fald bør vi nu forstå, at integreringen af de indfødte folk ikke kan tvinges igennem. Vejen til den mulige indbyrdes harmoni går via

deres udvikling på deres egne præmisser, som et distinkt folk inden for Canada. Når denne udvikling engang er fuldbragt, er jeg ikke i tvivl om, at vore fælles interesser vil begynde at føre os nærmere til hinanden.

Man må imidlertid forudse, at det vil tage lang tid for de indfødte folk at forberede deres oplæg til indgåelse af aftaler og endnu længere tid til at forberede sig på at skulle administrere forhandlingsresultatet, når det engang foreligger. Deres måde at gå til værks på er yderst demokratisk, og problemerne er komplekse. Ideelt set burde de indfødte have mange år til deres rådighed til at forberede sig. Forarbejdet til reelle ændringer inden for de indfødtes samfund stiller store krav til lederskab. Denne udfordring kan ikke klares i en håndevending.

I mellemtiden løber udviklingen videre, og den kan gå hen og overrumple parterne i de lange og vanskelige diskussioner og forhandlinger, som nødvendigvis må gå forud for den endelige aftales indgåelse. Man kan muligvis nå frem til overgangsordninger, som – ifald begge parter helhjertet går ind for disse – kan sikre de indfødte betydelig kontrol med konkrete udviklingsprojekter, og som samtidigt ikke alvorligt forringer mulighederne for løsning af de mere grundliggende problemer. Det ville være godt for begge parter på det nuværende stadium at overveje de forskellige muligheder, der er indbygget i en delvis problemløsning for det tilfælde, at en total løsning for alvor nødvendiggøres af begivenhedernes fremstormen.

Det er åbenbart, at „Alaska aftalen“¹ har skabt et præcedens for omfanget af fremtidige aftaler med de indfødte folk i Nordamerika. I Canada har de indfødte folk imidlertid vist, at de er mere interesseret i aftaler, som opretholder deres rettigheder fremfor at bringe disse til ophør. Dette afspejles i sådanne reaktioner fra Northern Quebec som: „Hvad betyder 100 millioner dollars?“ Ad de samme baner reagerede the Northwest Territories: „Overdragelse af landområder mod compensation afvises som model for indgåelse af aftaler vedr. landområder ... MacKenzie områdets indfødte befolkning har vendt sig imod den opfattelse, som går ud på, at aftaler vedr. landområder nødvendigvis skal betyde ophør og ikke opretholdelse af rettigheder.“

Jeg kan ikke nok understrege, at vi står i en ny situation. De tilvante problemformuleringers tid er forbi. Vi har i lang tid haft lov til at bedrage os selv, fordi de indfødte manglede politisk magt. Dette er ikke længere tilfældet, og det er utænkeligt, at de indfødte folks netop nu fremvoksende politiske og retlige magt vil blive svækket. Vi må acceptere den nye situation som en politisk kendsgerning og – hvad der er endnu vigtigere – som et helt fundamentalt

spørgsmål om moral og rimelighed. Vi står i sandhed over for problemer, der ikke er blevet løst, men som vedrører hele grundlaget for vort land.

Jeg håber, at vi psykologisk er forberedt på denne udfordring. Vi er først nu blevet os dette bevidst, og det synes at ville ryste det grundlag, på hvilket vi hidtil har bygget vort forhold til de indfødte folk. Jeg føler på en vis måde, at vi er tilbøjelige til at reagere ligesom den, der har stået på en anden mands tær så længe, at han bliver vred, når den anden prøver at trække foden til sig. Jeg håber, at vi kan leve op til denne udfordring – for hans såvel som for vores egen skyld.

1 „Alaska aftalen“ (the Alaska Native Claims settlement Act) blev vedtaget som lov 18. dec. 1971. Den var resultatet af Alaska-eskimoernes og indianernes samt aleuternes fælles bestræbelser siden 1959 på gennem indgåelse af en aftale med føderalregeringen at sikre sig visse rettigheder. Aftalen betød, at de indfødte folk fik tildelt ejendomsretten til et 40 mill. acres stort område inden for Alaska, at der over en årrække skulle bevilges dem 465 mill. \$ fra føderalregeringen samt en 2 % royalty af staten Alaskas bruttoindtægter fra mineraludvinding, indtil en samlet sum på 500 mill. \$ er nået. Til administreringen af disse midler etableredes 12 regionale fonds i Alaska og endnu eet fond for indfødte, som har forladt staten. Medlemmerne af disse fondsbestyrelser vælges blandt indfødte aktionærer.